

ציפי שחרור: מעגל המתופפות, שירים חדשים ומבחר, ספרא 2018, 124 עמ'

יש הטוענים שירידתה של השירה בימינו התחילה ברגע שנהפכה פוליטית יתר על המידה ופלשה לטריטוריה לא לה, ויש הטוענים שההפך הוא הנכון – דהיינו, שהשירה אינה ציבורית די הצורך ומתמקדת יתר על המידה בנושאים אישיים טריוויאליים, שאינם מעשירים את הקורא בתובנות כלשהן. שירתה של שחרור משוחררת הן מן הקוטב הפוליטי והן מן הקוטב הנגדי, האגוצנטרי, שבו המשורר משוכנע שעליו לדווח לקוראיו על כל מקלחת וכל תגלחת. שירתה של ציפי שחרור מתמקדת באותם מחזות רחבים שמקנים לשירת אמת את איכותה העל-זמנית.

אילו הפרה שחרור את עצת חז"ל והיתה מתקרבת אל השררה, היא היתה יכולה לנצל קוניקטורה פוליטית עכשווית. ביום העצמאות השבעים, בטקס הדלקת המשואות, ראינו את השחקן יעקב כהן, את מפקד הטקס שמעון דרעי, את השחקן זאב רווח, את המנחה יעל אבקסיס, את הזמרים חיים משה, אמיר דרון ועדן בן-זקן, את המפיק גרי ביטון ואת כל נגני התזמורת האנדלוסית

אשדור בניצוחה של המנצחת סיון אלכוביץ' חור. ציפי שחרור, שכתבה את מחזור השירים הנפלא "רומן מרוקני" (ובו השירים 'קזבלנקה' ו'מרקש', שבהם כלולה ההצהרה "אני נסיכה מרוקאית") יכולה היתה להפיק הון פוליטי ולעמוד בערב כזה באור הזרקורים.

אלא שאילו התקרבה אל השררה, לא היתה יכולה לפרוש כנף ולשיר את שירת הציפור המשוחררת שלה. החופש מן הכבילות מאפשר לה לחבר שורות

של בדולח כדוגמת "שימו לב לליילה המתפללה. העמיקו בו לפני שיקתם באור", "איזו עבודה עוינת היא עבודת האהבה", "מהצד המתק מריר של החיים [...] מתוך יקב החיים המכעצבים", "להיות ירקה כמו קריסטל גשם/ ועץ משוך עפאיים" וכיוצא באלה שורות המלאות חושניות, חוכמת חיים ותאוות חיים.

תכונה אחרת של שירתה היא נכונותה של שחרור להיתלות באילנות גבוהים ולנהל דו-שיח מתמשך עם ענקי העבר. כך היא מכבדת גם את קודמיה, אינה מכריזה "עד שקמתי" (שופטים ה, ז), וכך היא מכבדת את קוראיה, וסומכת עליהם שהם מזהים את הרמזים ובונים בדמיונם את הדיאלוג.

בספרה לאונרד כהן שר לה, בשיר 'דם' נכתב: "אשה חושנית מה יש לה בחייה [...] כמו צפרית שחרות פלומה חסרת בית. אשה חושנית מה יש לה - / גרב נילון על ירכה וטפת דם על לשונה".

השיר העלה בזיכרוני את שורותיו של אבידן אדם וזמן מה יש לו בחייו [...] לא מלך הוא/ ויפל לא על חרבו". הגיבור הקלאסי חוגר חרב על ירכו, וכאן גרב נילון על ירכה של הגיבורה; שכן ציפי שחרור לעתים קרובות עורכת במקור ההשראה twist מחוץ, המוריד את הדברים משפירר עליון אל קרקע המציאות. אני מבקשת להדגים את התכונה הזאת של שירתה אנג קריאה בשני שיריה היפים 'שמלתי אש' ו'בחלומי רעדה האדמה' הכלולים בספר מעגל המתופפות ברצף אחד, כאילו היו שירים תאומים:

"העץ נשף בערפי הייתי שכורת אהבה/ ולבשתי מעיל דמיוני, צעיף לא לי ושמלתי אש/ מתחתיה כל סוד הלילה/ וכשהגעתי נשרו עלי/ עיניים/ שער/ ועלים" ('שמלתי אש', עמ' 32).

"בחלומי רעדה האדמה/ ורוח מתנשבת אש מלחכת קצוות שנותי/ והאש מזדהרת, מזדהרת מפני הבקר/ ומתנבאת, איך תמול והיום נמהלים ספור חלום/ מרעידים תחתיות וספים/ וידעתי מפני מי להשמר" ('בחלומי רעדה האדמה', עמ' 33).

ניתן לזהות כאן דיאלוג עם שירה של דליה רביקוביץ 'הבגד' (הספר השלישי, 1969). בשיר זה שוחחה המשוררת עם מדיאה, הגיבורה המיתולוגית שקנאתה בבעלה יאסון, אהוב חייה, גרמה לה לשגר לאשתו החדשה שמלה מדהימה ביופיה שהפכה למאכולת אש (ולאחר מכן אף נקמה בבעל הבוגדני והרגה את שני ילדיהם המשותפים).

רביקוביץ העלתה בשיר זה בעיה אישית כואבת, הכרוכה באי יכולתה לשמור על התא המשפחתי ולגדל דור המשך ("את יודעת, היא אמרה, תפרו לך בגד מאש, את זוכרת איך נשרפה אשתו של יאזון בבגדיה? [...] את צריכה להיות זהירה, היא אמרה. / תפרו לך בגד מזהיר כמו רמץ/ בוער כמו גחלים"); ואילו שחרור, שהעמידה דור המשך לתפארת, מעבירה את מוקד הדרמה המתחוללת בשירים למקום אחר לגמרי.

כי מהי השפעה? שלונסקי אמר שהיא משולה לגשם שיוור על שדה. הכל תלוי בטיב הזרעים. רק המרצפת אינה מושפעת. כלשון היום-יום: רק הפלטה אינה מושפעת. כל נשכה, השפעה ושפע מאותו שורש נגזר, ושירתה של שחרור משופעת ברעיונות, במוטיבים ובניסוחים מזהירים. מעל כולם מתנוסס מוטיב הציפור שהוא מוטיב אישי

ובין-אישי בעת ובעונה אחת. לא אחת ציפי שחרור מתארת את עצמה כציפור, ובקובץ שלפנינו היא מתארת את עצמה כציפור שחרור – בלי קן ובלי קניין – שתביעותיה מן החיים צנועות ומועטות: "אני צפור מחפשת חרף/ וקול רך שיחבק אותי/ חוטי גשם פי אני/ רק שחרורית נרגשת/ ללא קן. ללא קנן. רק רפידות אויר לעוף".

זיוה שמיר

מתוך דברים שנאמרו לכבוד הספר, בבית היוצר, 27.4.2018